

Kriminaalpoliitika uudiskiri

4/2013

SISSEJUHATUS

Kriminaalpoliitika uudiskiri on kõigile neile, kelle tööd või huvisid see poliitikavaldkond ühel või teisel viisil puudutab. Loodame, et leiate siit iga paari kuu tagant midagi uut ja huvitavat, alates seadusemuudatustest ja ennetusteemadest kuni värsked statistika ja analüüsideni. Ettepanekud ja mõtted uudiskirja asjus on oodatud aadressile uudiskiri@just.ee.

UUDISED

- § Lõpule jõudis **karistusseadustiku revisjon**, mille tulemusena valminud eelnõu koos seletuskirjaga on kuni 23. augustini avalikul kooskõlastamisel. Loe lisa: <http://www.just.ee/revisjon>
- § 14. augustil esitas justiitsministeerium valitsuse istungile **uue väärteomenetluse seadustiku eelnõu**, mis kooskõlastati suvel.
- § 30.05.2013 vastu võetud „Vangla sisekorraeeskirja“ muudatuse kohaselt jõustub 1. jaanuaril 2014 regulatsioon, mille kohaselt peab kinnise vangla **kambri pind** olema vähemalt 3 ruutmeetrit senise 2,5 asemel. Muudatuse põhjustasid riigi soov ja rahvusvaheliste organisatsioonide soovitusel vangide **inimväärika kohtlemise** teemal. Pikemas perspektiivis on Eesti eesmärk kasutada vähemalt 4-ruutmeetriseid kambreid. Seetõttu peab vanglakohdade arv vähenema käesoleva aasta lõpuks 190 võrra, **tegelik vangide arv** umbes 150 võrra. Eelkõige puudutab kinnipidamiskohtade arvu vähenemine vahistatuid, kelle vahi alla võtmisel tuleb menetlusreeglite kõrval arvestada ka Eesti kinnipidamissüsteemi võimet neid inimväärlikalt kohelda. Seega tuleb senisest enam kaaluda vahistamise alternatiivseid tõkendeid, näiteks on oodatust vähem kasutatud vahistatute elektroonilist valvet (vt 2013. aasta analüüsi „Elektroonilise valve kohaldamine“). Samuti võimaldaks vangide arvu vähendada ja üksiti nende taasühiskonnastamist toetada senisest laialdasem ennetähtaegse vabastamise kasutamine (vt 2013. aasta analüüsi „Ennetähtaegse vabastamise regulatsiooni ja praktika analüüs“).
- § Valitsus kiitis 15. augustil heaks **karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu**, millega muudetakse **laiendatud konfiskeerimise sätteid**, laiendatakse võimalust kohaldada vangistuse asemel **sõltuvusravi** ja täpsustatakse **karistusjärgse käitumiskontrolli regulatsiooni**.
- § 10. mail mõistis kohus süüdimõistetud esimest korda vangistuse asemel (KarS § 69²) **narkoravile**. Tegu oli narkokuriteo (KarS § 184) toime pannud inimesega, kes nõustus sõltuvusravi kohaldamisega. Varem on narkoravile jõudnud vanglast

enne tähtaega vabanenud inimene.

- § 18. juunil andis **peaprokurör põhiseaduskomisjonile ülevaate** seadusega prokuratuurile pandud ülesannete täitmise kohta 2012. aastal, keskendudes kriminaalmenetluse põhiseaduslikele aspektidele, eelkõige isikute põhiõiguste piiramise teemale. Peaprokurör rääkis kuritegevuse statistikast, kohtumenetlusest, vahistamisega seotud üldpõhimõttest ja statistikast, kinnipidamiskohtade ruumipuuduse probleemist, jälitustegevuse statistikast ja jälitustegevusega seotud õiguslikest probleemidest, mõistlikust menetlusajast, kriminaalmenetluse reeglistiku kooskõlast põhiseadusega ning immuuniteedimenetlusega seonduvast põhiseaduslikust probleemist.
- § Justiitsministeeriumis valmis **juhendmaterjal kannatanu või tunnistajana kohtumenetluses osalevatele lastele**. **Brošüüris** selgitatakse, mida tähendab kohtus tunnistajaks olemine, ja antakse ülevaade, kellega laps kohtus kokku puutub ning mis toimub kohtuistungil ja pärast seda, lisaks on kirjeldatud alaealiste ülekuulamise eripärasid. Materjal on eesti ja vene keeles ning seda jaotatakse eelkõige läbi prokuratuuri, ent seda saab ka välja printida. Vt lähemalt: <http://www.kuriteoennetus.ee/40612>
- § Juulis korraldas justiitsministeerium **laste hälbiva käitumise uuringu** (ISR-3) hanke, mille võitis Tartu ülikooli pakkumine. Uuringu raames küsitletakse 2013. aasta sügisel Eesti koolides ligi 3000 last, eelmise samalaadse uuringu aruanne on kättesaadav justiitsministeeriumi [võrgukodus](#).
- § Justiitsministeeriumi korraldatud **perevägivalda ennetamise programmi** väljatöötaja ning rakendaja leidmise konkursi võitis Tartu ülikool. Projekti sihtrühm on pere- või paarisuhtevägivalda toimepanijad mehed Harju-, Tartu- ja Ida-Virumaal. Projekti raames moodustatakse eesti- ja venekeelsed rehabilitatsioonirühmad ning hinnatakse programmi mõjusid, vajaduse korral programmi ka kohandatakse.
- § Juulis sõlmis riigikantselei MTÜ-ga Eesti Abikeskused lepingu kliinilise seksuoloogia kompetentsikeskuse käivitamiseks vajaliku eeluuringu tegemiseks. Uuringu tulemusena töötatakse välja **kliinilise seksuoloogia kompetentsikeskuse** toimimismudeli tegevuspõhimõtted ja pädevus, leitakse vastus küsimusele, kuidas korraldada seksuaalkurjategijate ravi kõige tulemuslikumalt, ja tehakse konkreetsed ettepanekud keskuse ellukutsumiseks. Uuringu algataja on justiitsministeerium ja uuringut rahastatakse [tarkade otsuse fondist](#).
- § Välja valiti ka teine justiitsministeeriumi osalusel tellitud ning TOFi heakskiidu saanud uuringu teostaja. „**Uussisserändajate kohanemine Eestis**“ uuringu pakkumuse võitis Balti Uuringute Instituut ja HeiVäl Consulting OÜ, kes uurib muu hulgas seda, mida peetakse vihakõneks ja millised kogemused on uussisserändajatel sellega.
- § Justiitsministeerium avas Euroopa Majanduspiirkonna programmi „Riskilapsed ja -noored“ raames **pakkumusvoorud kahe uuringu tegemiseks**:

õigusrikkumisi toime pannud laste käitumisprobleemide ja vajaduste väljaselgitamiseks ning kuriteoennetuse ja vanglast või erikoolist vabanenud noortele pakutava jätkutoe tõhustamiseks. Vaata lisa:

<http://www.just.ee/58777>

- § Peale jaanipäeva toimus Jürmalas Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia riike koondava korrupsioonivastase võrgustiku kohtumine (OECD anti-corruption network), kus põhiettekandjaks oli ka Eesti. Eesti oma detsentraliseeritud **korrupsioonivastase poliitikaga** eristub paljudest regiooni riikidest ning meie korrupsioonivastasele poliitikale anti väga hea hinnang. Peamiste väljakutsetena Eesti korrupsioonivastases poliitikas tõi Mari-Liis Sööt korrupsiooni ennetamise teisejärgulisuse mitmetes riigi juhtimise valdkondades, piiratud võimalused jõuda korrupsiooni ennetuses valitud rahvaesindajateni, liialt kitsas arusaam sellest, mis korrupsioon on ja liigne usk karistuse ja kontrolli meetmetesse.

STATISTIKA, ANALÜÜSID, UURINGUD

- § **Kuritegevuse baromeetri** kuue kuu ülevaate kohaselt püsib Eesti kuritegevus mullusega võrreldes väikses languses. Vähenenud on varguste ja liikluskuritegude arv, kehalise väärkohtlemise juhtumeid on registreeritud 7% enam kui mullu samal perioodil. Kelmuste arv on kasvanud 31%.
- § Justiitsministeeriumis valmis karistusest **tingimisi vabastamise ja käitumiskontrolli kohaldamise analüüs**. Analüüsi kokkuvõtte kohaselt on karistusest tingimisi vabastamine olnud viimase kümnendi menetluspraktikas oluline karistusliik ning võimaldanud vältida vangistusega kaasnevaid kahjulikke mõjusid. Samal ajal on inimesi, keda riik suuremal või vähemal määral jälgib, Eestis praegu märksa rohkem kui enne kriminaalhooldussüsteemi loomist. See võib viidata ühelt poolt karistusalternatiivide vähesusele või ebapiisavale kasutamisele ning teiselt poolt käitumiskontrolli liigsele kasutamisele. Analüüsis hinnatakse Eesti karistusliku järelevalvesüsteemi mahtu ja struktuuri, soovitatakse kasutada käitumiskontrolli senisest enam vajaduse järgi ja võimaldada kriminaalhoolduse rakendamisel suuremat paindlikkust, samuti tehakse ettepanekuid šokivangistuse kasutamise kohta.
- § Ajakirja **Sotsiaaltöö värskes numbris** kirjutavad Laidi Surva, Anu Leps ja Jako Salla koos teiste asutuste heade kolleegidega Põhjamaade õppevisiitidel saadud kogemustest **kuriteoennetuse ja vanglast vabanenutele pakutavate tugiteenuste** teemal. Artiklid kajastavad järgmisi teemasid: lastekaitse ja lastehoolekande süsteem ja teenused, lepitamine alaealistele õigusrikkujatele, mobiilne noorsootöö ja kogukonnapõhine politseitöö, kinniste noorteaosutuste igapäevatöö, vanglast vabanenutele mõeldud programmid ja rehabilitatsioonitegevused.
- § Valmis **analüüs alaealistele alkoholi müümise juhtumite menetlemisest** ja sellega seotud probleemidest. Analüüsiga taheti hinnata vajadust muuta niisuguste süütegude eest määratavaid karistusmäärasid.

ÜRITUSED

- § Tuletame meelde, et 23. oktoobril toimub **kriminaalpoliitika konverents**, mis on pühendatud kuriteoennetuse nõukogu 20.-le ja justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna 10. aastapäevale. Konverentsil antakse ülevaade kriminaalpoliitika, sh karistuspoliitika ja kriminaalmenetluse arengust.
- § Mitu ministeeriumi koostöös Avatud Eesti Fondi ja Eesti Noorsootöö Keskusega korraldavad septembris-oktoobris kümnes Eesti linnas taotlusvoorude teabepäevad. Muu hulgas räägitakse, kuidas saada **kuriteoennetuse ja jätkutoe taotlusvoorudest** raha headele ideedele riskilaste ja -noorte programmi raames. Rohkem infot teabepäevade kohta saab peagi Eesti Noorsootöö Keskuse kodulehelt või projektijuht Rainer Rohtlalt (rainer.rohtla@just.ee).
- § Juunis toimus Haapsalus Euroopa kohtuekspertiisi instituutide ühenduse (ENFSI) **kiu- ja juukseekspertide töörühma** aastakonverents, millest võttis osa 55 eriteadmistega eksperti 22 riigist. Vt [pressiteadet](#).

VARIA

- § Mõjukas majandusajakiri **Economist** kirjutas 20. juulil ilmunud [artiklis](#), kuidas ja miks on arenenud riikides viimastel kümnenditel **kuritegevus vähenenud**. Loo autor külastas ka Eestit ning vahendab muljeid Tallinnast, sõna saavad Priit Pärkna ja Valdo Põder Põhja prefektuurist.
- § Mari-Liisi ajakirjas Universitas Tartuensis avaldatud [artikkel](#) „**Kuritöö ja karistus ehk korrupsioonist**“ rääkis tema doktoritööst.
- § 19. augustil lõppes aastateks 2013-2016 loodava uimastiennetuse programmi [avalik konsultatsioon](#). [ERRi uudisteportaalis](#) avaldatud loos ütleb professor Jaan Sootak, et narkopoliitika tähtsus peaks kasvama **narkokriminaalpoliitika** arvel. Viimastel aastatel on aina enam riike alustanud kergemate narkootikumide valdamise dekriminaliseerimist, sest karistuspoliitiline lähenemine on toonud kaasa palju uusi probleeme, kuid pole mõjutanud soovitud moel narkomaania levikut tervikuna.